

ระบบบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์

ปรัชญาและความมุ่งหมาย

การศึกษาของคณะสงฆ์จะพัฒนาต่อไป ต้องอาศัยองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา 3 ประการคือ

1. พระปริยัติธรรม คือ คำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกทั้งหลายได้จดจำ บันทึก เรียกว่า พระไตรปิฎก หรือ **นวัตรศีลคฤศาสน**
2. พระปฏิบัติธรรม คือ การปฏิบัติอันได้แก่การเจริญสมาธิ และวิปัสสนา
3. พระปฏิเวธธรรม คือ ขั้นสุดท้าย หมายถึงผลที่ได้รับจากการปฏิบัติ¹

พระปริยัติธรรม คือ การศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยความเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ อันนำไปสู่ขั้นสุดท้าย คือ ปฏิเวธ พระพุทธศาสนาจะเจริญยิ่งย่อนาน ต้องอาศัยการทำนุบำรุงองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ การปฏิบัติเจริญรุ่งเรืองก่อน การปฏิบัติจึงจะเจริญรุ่งเรืองตาม และเมื่อการปฏิบัติเจริญรุ่งเรือง การปฏิเวธจึงจะสมบูรณ์ ดัง พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าววา

ปฏิบัติ

"เมื่อพระปริยัติธรรมเจริญแพร่หลายอยู่ พระปฏิบัติสัทธรรมจึงจะเจริญ ใหญ่โตได้ เมื่อพระปฏิบัติสัทธรรมใหญ่โตอยู่ พระปฏิเวธสัทธรรมจึงจะบริบูรณ์ได้ พระปฏิบัติสัทธรรมยอมเป็นรากเหง้า เคาญลแห่งพระศาสนา พระศาสนาจะดำรงอยู่และเจริญขึ้นก็ด้วยพระปริยัติสัทธรรม การที่จะบำรุงพระปริยัติสัทธรรมอันเป็นรากเหง้าของพระพุทธศาสนาให้ไพศาลบริบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ยอมอาศัย การบำรุงให้มิใช่เล่าเรียน แลแต่เรียนให้สะดวกยิ่งขึ้น...."²

เนื่องจากปรัชญานี้จึงวางความมุ่งหมายว่า ถ้าจะให้พระพุทธศาสนาเจริญยิ่งย่อนาน ต้องบำรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อที่จะนำไปสู่พระปฏิบัติธรรมและพระปฏิเวธธรรมต่อไป

¹"มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัยกับวิทยาลัยจิตภาวันการเผยแพรพระพุทธศาสนา" เอกสารวิทยาลัยจิตภาวัน, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2512), หน้า 13.

²"ประกาศพระราชปรารภในการกอพระฤกษ์สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย", หลักสูตรและกิจการสังฆ พ.ศ.2511 ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (พระนคร : โรงพิมพ์ประยูรวงศ์, 2511), หน้า 4.

ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมให้ไปสู่เป้าหมาย ในปัจจุบันเป็นไปในแผนกคณฤชระ ส่วนแผนก
 วิปัสสนาธุระอันเป็นการปฏิบัติธรรมชั้นสูงสำหรับผู้ศึกษาได้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกคณฤชระจนเจี๋ย
 ชาญแล้ว จึงปฏิบัติชั้นวิปัสสนาธุระ

การบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม เติมยังไม่ีระบบระเบียบแบบแผนที่แน่นอน ต่อมาได้
 วัฒนาการขึ้นจนถึงปัจจุบัน จึงมีหลักเกณฑ์ระบบระเบียบแบบแผน และวัฒนาการจนถึงระดับอุดมศึกษา
 การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ฝ่ายคือ

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรม จัดการศึกษาแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกบาลีแผนใหม่
2. มหาวิทยาลัยสงฆ์ จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา มี 2 สถาบัน คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย
 และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. วิทยาลัยของคณะสงฆ์ จัดการศึกษาโดยคณะสงฆ์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยไม่เป็น
 ทางการ และไม่อาศัยงบประมาณแผ่นดิน ปัจจุบันมี 2 แห่งคือ วิทยาลัยจิตภาวันการเผยแพร่พระพุทธ
 ศาสนา และวิทยาลัยสงฆ์วัดบ้านกร่างกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม วิทยาลัยที่ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติ
 ธรรมเป็นอย่างดีแล้ว คือ วิทยาลัยจิตภาวันการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ส่วนวิทยาลัยวัดบ้านกร่าง
 อำเภอกำแพงแสน เพียงอยู่ในขั้นเริ่มต้น

ระบบบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม

หน้าที่และความรับผิดชอบ

ตามประวัติการศึกษาฝ่ายสงฆ์ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์ศาสนูปถัมภก ทรงรับภารกิจด้าน
 การศึกษาพระปริยัติธรรมเสมอมาพร้อมกับคณะสงฆ์ จนปัจจุบันมีหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาพระปริยัติธรรม
 แบ่งเป็น 2 หน่วยงานคือ มหาเถรสมาคม กับ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

มหาเถรสมาคม

ในปี พ.ศ.2445 มีพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ต่อมา พ.ศ.2484
 ได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 การปกครองคณะสงฆ์คล้ายคลึงกับการปกครองบ้านเมือง

ประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สังฆมนตรี สังกศลก จนถึง พ.ศ.2505 ได้มีประกาศพระ
ราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 โดยยกเลิกการปกครองแบบเดิมที่มีสังฆนายก สังฆมนตรี คงไว้แต่สมเด็จพระ
พระสังฆราช และมีกรรมการปกครองคณะสงฆ์ เรียกว่า กรรมการมหาเถรสมาคม³

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 มหาเถรสมาคม มี สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการ
โดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการ และพระราชคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง
ตั้งไม่ต่ำกว่า 4 รูป และไม่เกิน 8 รูป เป็นกรรมการ และอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี อธิบดีกรมการ
ศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง และกรรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานเลขาธิการ
มหาเถรสมาคม มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย การแต่งตั้ง
กรรมการมหาเถรสมาคมและการให้ออกจากตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคม ให้รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช⁴

มหาเถรสมาคมมีส่วนรับผิดชอบในการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ร่วมกับกรรมการศาสนา จึง
มีหน่วยงานหนึ่งในกรรมการศาสนามีฐานะเป็นกองกองหนึ่งคือ กองงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม ทำหน้าที่
ประสานงานระหว่างกรรมการศาสนากับมหาเถรสมาคม

กรรมการศาสนา

กรรมการศาสนาเป็นหน่วยงานหนึ่ง มีฐานะเป็นกรม กรมหนึ่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เดิม
ชื่อ กรมธรรมการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสถาปนา เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.
2432 ก่อนใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 สังกัดกระทรวงธรรมการ

วันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2462 ได้ย้ายสังกัดจากกระทรวงธรรมการไปเป็นกรมอิสระขึ้นตรง
ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2468 ได้ย้ายมาสังกัดกระทรวงธรรมการตามเดิม แต่ได้แยกกรม
กลปนาซึ่งสังกัดในกรมธรรมการไปสังกัดในกรมธรรมการไปสังกัดกระทรวงการคลัง

³ สัมภาษณ์ นายสิริ เพ็ชรไชย, หัวหน้ากองศาสนศึกษา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
ณ กรมการศาสนา, วันที่ 19 มกราคม 2514 เวลา 13.00-15.00 น.

⁴ "พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505" กรมการศาสนา, (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
2505), หน้า 1-6.

พ.ศ.2476 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ.2476 ให้กรม
กัลปนาเปลี่ยนชื่อเป็น กรมศาสนาสมบัติ สังกัดกระทรวงธรรมการ

วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2484 เปลี่ยนชื่อ กรมธรรมการ เป็นกรมการศาสนา สังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการเดิม)

วันที่ 12 มีนาคม 2495 ได้ย้ายไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ ตามพระราชบัญญัติ
ปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ.2495

วันที่ 1 กันยายน 2501 ได้ย้ายมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการตามเดิม เพราะยุบกระทรวง
วัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของกรมการศาสนา

วัตถุประสงค์มูลฐานของกรมการศาสนา คือ

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ
2. ความมั่นคงของชาติกับความมั่นคงพุทธศาสนาจะแยกกันมิได้
3. พระสงฆ์เป็นครูภูมิปัญญาบุคคลของประชาชนชาวไทย
4. ประชาชนชาวไทยควรมีเสรีภาพทางศาสนาอย่างกว้างขวางแต่มีขอบเขต
5. ประเทศไทยจึงเป็นประเทศผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก⁵

วัตถุประสงค์เฉพาะ คือ

1. ดำเนินการให้มีมาตรการมั่นคง เชิดชูพระพุทธศาสนา และ พระเกียรติพระมหากษัตริย์
2. สนับสนุนมหาเถรสมาคมในการบริหารคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพและโดยอิสระ
3. ให้การศึกษาและความรู้ทางศาสนาที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชน
4. ทาทางขยายการศึกษาระเบียบวิธีธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และส่งพระสงฆ์
ผู้ทรงคุณวุฒิไปส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งขยายงานคานพระธรรมทูตให้ทั่วถึง

⁵กรมการศาสนา, รายงานการศาสนาประจำปี 2507 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
2508), หน้า 23-24.

- 5. สร้างความเสมอภาคระหว่างพระสงฆ์ทั้ง 2 นิกาย ขณะเดียวกันอุปถัมภ์พระสงฆ์นิกายอื่น ๆ เช่น จีน และอหังนิกาย
- 6. เสริมสร้างความสามัคคีกับองค์การศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทย
- 7. ปรับปรุงการบริหารงานของกรมการศาสนา ให้มีประสิทธิภาพ และเป็นที่น่าไว้วางใจได้
- 8. รวบรวมองค์การ สมาคม กลุ่มบุคคลที่เสียสละทำงานเพื่อพระศาสนา พร้อมทั้งกำจัดและป้องกันบุคคลที่บ่อนทำลายพระศาสนา⁶

นโยบายในการบริหาร

ในส่วนกลาง กรมการศาสนาเป็นผู้ปฏิบัติการ รับผิดชอบงานด้านศาสนูปถัมภ์ให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล และคณะสงฆ์ โดยกองต่าง ๆ ปฏิบัติการตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

ในส่วนภูมิภาค กรมการศาสนา บริหารงานสัมพันธ์กับศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ โดยมีนโยบายดังนี้

- 1. เกี่ยวกับคณะสงฆ์ รับผิดชอบงานของคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองและการศึกษา ประสานงานระหว่างมหาเถรสมาคมกับทางราชการ
- 2. เกี่ยวกับศาสนูปถัมภ์ จ่ายงบประมาณแผ่นดินเป็นนิคมภัตตาคารสังฆาธิการ สงเคราะห์สาธารณภัยต่าง ๆ สำหรับพระสงฆ์และคุ้มครองศาสนานอื่น ๆ
- 3. เกี่ยวกับการพัฒนาวัด มีคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาวัด โดยสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ
- 4. เกี่ยวกับศาสนสมบัติ จัดการ ดูแล รักษาศาสนสมบัติกลาง ส่วนศาสนสมบัติของวัด จัดการดูแล รักษา ตามวิธีการในกฎกระทรวง
- 5. เกี่ยวกับอบรมจริยศึกษา ตั้งศูนย์อบรมจริยธรรมแก่นักเรียน ข้าราชการ และประชาชน ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมทั้งมีโครงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามชนบทและประเทศใกล้เคียง

⁶กรมการศาสนา, เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

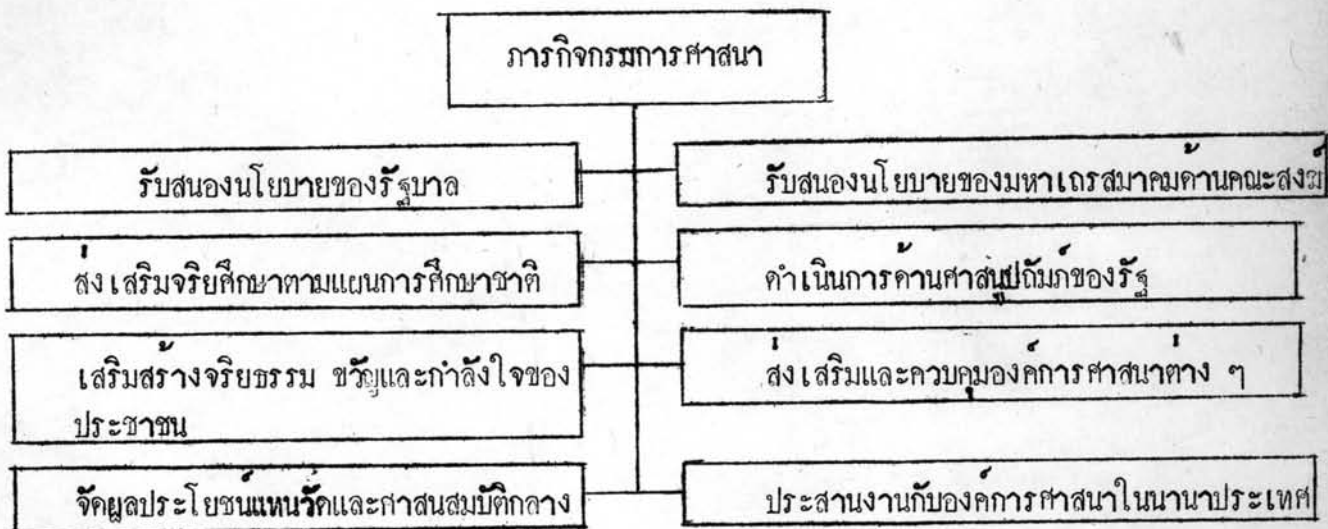
6. เกี่ยวกับศาสนศึกษา จัดตั้งสถานศึกษา วิชาการทางศาสนา ให้ความรู้แก่ข้าราชการ
ทุกกระทรวง ผลิตครูจริยศึกษาโดยเปิดการอบรมครูประจำการ?

ภารกิจกรมการศาสนา

ภารกิจของกรมการศาสนา เป็นการดำเนินงานด้านศาสนา กับด้านการปกครองบ้านเมือง
เกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ อาจจำแนกได้ตามแผนผังต่อไปนี้

แผนผังที่ 3

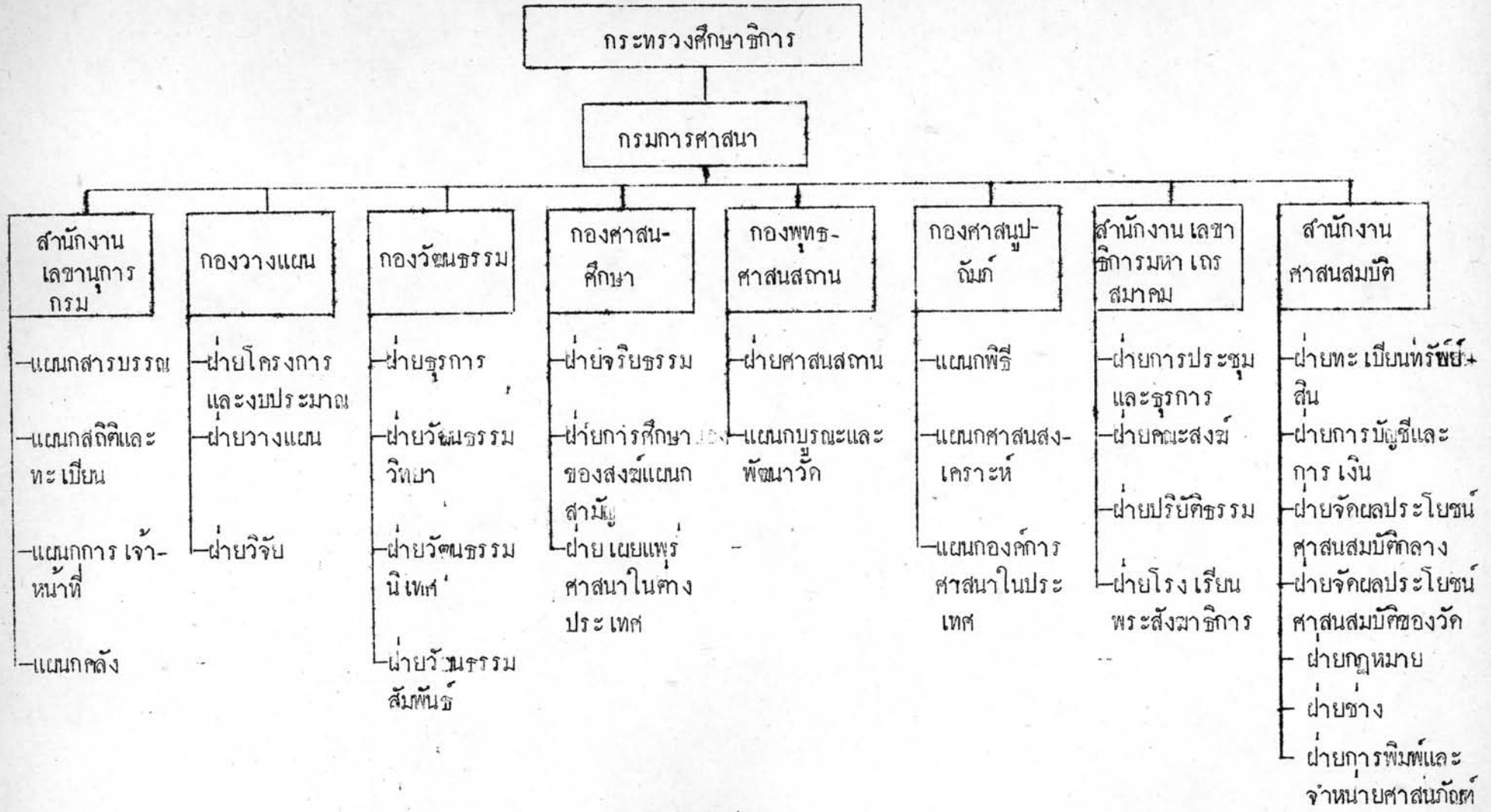
ภารกิจกรมการศาสนา



7 กรมการศาสนา, เรื่องเดิม, หน้า 27-33.

การแบ่งส่วนราชการ ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

46



แหล่งที่มา :- เอกสารประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับ 269 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2515

การแบ่งส่วนราชการของกรมการศาสนา

กรมการศาสนาแบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 สำนักงาน และ 5 กอง คือ

1. สำนักงานเลขานุการกรม มี 4 แผนก
2. สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม มี 4 ฝ่าย
3. กองศาสนศึกษา มี 3 ฝ่าย
4. กองวางแผน มี 3 ฝ่าย
5. กองศาสนูปถัมภ์ มี 3 แผนก
6. สำนักงานศาสนสมบัติ มี 7 ฝ่าย
7. กองพุทธศาสนสถาน มี 2 ฝ่าย
8. กองวัฒนธรรม มี 4 ฝ่าย

หน้าที่ของกองต่าง ๆ ในกรมการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาฝ่ายสงฆ์ ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม และกองศาสนศึกษา

สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มีหน้าที่ดำเนินการสนองงานเกี่ยวกับการบริหารการคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม มีการปกครองการศึกษา ประสานระหว่างทางการคณะสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายการประชุมและธุรการ มีหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกิจของสมเด็จพระสังฆราช การประชุมมหาเถรสมาคม แดงขาวการคณะสงฆ์ แจงมติมหาเถรสมาคมให้หน่วยที่เกี่ยวข้องของปฏิบัติ จัดทำหนังสือแถลงการคณะสงฆ์ ทำหน้าที่ธุรการทั่วไปของมหาเถรสมาคม และของคณะสงฆ์ กับงานอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของฝ่ายใดในสำนักงานนี้

2. ฝ่ายโรงเรียนพระสงฆ์สามเณร มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนงานโรงเรียนพระสงฆ์สามเณรของคณะสงฆ์ จัดสรรเงินงบประมาณบำรุงการศึกษาปริยัติธรรมให้แก่สำนักเรียนที่ควรได้รับตามอัตราที่กำหนด แจงจำนวนเงินจัดสรรไปยังเจ้าสำนักเรียน และโอนบัญชีเงินจัดสรรไปยังส่วนภูมิภาคเพื่อดำเนินการเบิกจ่าย ตลอดจนอุทิศทุนครูสอนปริยัติธรรม ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง ส่งเสริมและอุปถัมภ์สำนักเรียน แผนกนักธรรม บาลี และจัดสรรเงินอุทิศทุนตามงบประมาณศาสนสมบัติกลาง ควบคุมการจำหน่ายแจกหนังสือตำราเรียนตามหลักสูตรปริยัติธรรมและอุปกรณ์การศึกษา

3. ฝ่ายบริษัทธิธรรม มีหน้าที่รับสนองงานแม่กองธรรมและแม่กองบาลีเกี่ยวกับการสอนธรรมและบาลีประจำปี เบิกจ่ายเครื่องอุปโภคการศึกษา และเบิกจ่ายค่าพาหนะ ภัตตาหาร ความคุมและรักษา ทะเบียนผู้สอบได้นักธรรม ธรรมศึกษา และบาลีทั้งหมดให้เป็นการถูกต้องเรียบร้อย ตรวจสอบทะเบียน และออกหนังสือรับรองคุณิทธิคุณ ธรรมศึกษา และเปรียญ ไปยังส่วนราชการต่าง ๆ ที่สอบตามมา จัดพิมพ์แบบบัญชีต่าง ๆ และประกาศนียบัตร นักธรรม ธรรมศึกษา และเปรียญ จัดการออกประกาศนียบัตรใหญ่สอบได้ และออกใบแทนในกรณีประกาศนียบัตรชำรุดและสูญหาย หรือใช้การไม่ได้ ตลอดจนออกหนังสือรับรองขอกวเว้นการเข้ารับราชการทหาร

4. ฝ่ายคณะสงฆ์ มีหน้าที่ขอพระราชทานสมณศักดิ์ การแต่งตั้งพระเปรียญตลอดจนการแต่งตั้ง ถอดถอนพระสมณศักดิ์ พระภิกษุ เจ้าคณะรูปปกครองสงฆ์ พระอุปัชฌาย์ และเจ้าอาวาส จัดการเรื่อง นิคมภักดิ์ของพระสมณศักดิ์พระภิกษุ และเจ้าคณะรูปปกครองสงฆ์ พระสมณศักดิ์มรณภาพและลาสิกขาบท การ จัดทำพัศยศ และทำทะเบียนพัศยศ สมณศักดิ์ และเปรียญ พิจารณาเรื่องการเดินทางไปต่างประเทศ ของพระภิกษุสามเณร จัดการเรื่องไวยาวัจกร เรื่องราร้องเรียนกล่าวโทษ เรื่องสืบสวนสอบสวนและ นิคมกรรม เรื่องพระภิกษุสามเณรละเมิดพระวินัย และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ เรื่องขออนุญาต เรี่ยไร และเรื่องเกี่ยวกับคณะสงฆ์อื่น ๆ

กองศาสนศึกษา

มีหน้าที่เผยแพร่วิจัยธรรม การอบรมครูจริยศึกษา และผลิตครูจริยศึกษา การอบรมศีลธรรม ในโรงเรียน สนับสนุนและส่งเสริมกิจการศึกษาของคณะสงฆ์ แผนกสามัญศึกษา การเผยแพร่วิชศาสนา ในต่างประเทศ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายจริยธรรม มีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่การดำเนินงานของกรม เพื่อผลิตเจ้าหน้าที่คานการ ศาสนาและครูจริยศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานศึกษาของสงฆ์ ให้คำแนะนำและส่งเสริมการสอน จริยศึกษาแก่สถานศึกษา ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจของจริยนิเทศก์ ปกอบรมจริยนิเทศก์ ฝ่ายฆราวาส และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานคานเผยแพร่วิชธรรมฝ่ายฆราวาส จัดส่งครูจริยศึกษาไปช่วยสอนในโรงเรียน และงานพระธรรมทูตภายในประเทศ

2. ฝ่ายการศึกษาของสงฆ์แผนกสามัญ มีหน้าที่พิจารณาคำขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ โรงเรียนของคณะสงฆ์ และโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ความคุมการบริวารโรงเรียน ประเพณี สงเสริมและสงเคราะห์โรงเรียนประเพณี

3. ฝ่ายเผยแพรศาสนาในต่างประเทศ มีหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพรพระพุทธศาสนาและเรื่อง สงฆ์ไทย วัดไทยในต่างประเทศ โดยให้ความอุปถัมภ์และดูแลศาสนสมบัติของวัดไทย ดำเนินการเกี่ยวกับงานพระธรรมทูตในต่างประเทศ สงเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม จัดสรรเงินงบประมาณ ใ้ทุน การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรชาวต่างประเทศ คัดตอประสานงานคานการเผยแพรพระพุทธศาสนา ดำเนิน การเกี่ยวกับกองทุนมูลนิธิเพื่อการศาสนา พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือเดินทางและการพำนักอยู่ นอกราชอาณาจักรของพระสงฆ์ไทย และของข้าราชการกรมการศาสนา ส้ารวจควบคุมและถวายอุปการะ แก่พระสงฆ์ต่างประเทศที่เข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทย อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธ ศาสนาของชาวต่างประเทศในประเทศไทย รับรองอาศัยคนตู่จากต่างประเทศ รับการช่วยเหลือและ ให้ความช่วยเหลือทางคานศาสนาระหว่างประเทศ อำนวยความสะดวกและควบคุมการแสวงบุญของ ศาสนิกชนระหว่างประเทศ ดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมทางศาสนาระหว่างประเทศ และงานเกี่ยว กับพุทธศาสนาในต่างประเทศและระหว่างประเทศทั้งสิ้น

ระบบบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์

กำเนิดมหาวิทยาลัยสงฆ์

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ได้วิวัฒนาการขึ้นโดยลำดับ จน ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คณะสงฆ์ได้เห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรม เพราะได้พิจารณา เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมเพียงแผนกธรรมและแผนกบาลี ยังไม่พอแก่การประกาศพระพุทธศาสนา ใ้กว้างขวางไปยังต่างประเทศ สมควรจะจัดการศึกษาระดับสูงขึ้นไป โดยให้พระภิกษุสามเณรผู้มีความ ภูทางแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นอย่างดี ได้มีโอกาสศึกษาวิชาขั้นสูงต่อไป ทั้งวิชาพระพุทธศาสนาและ วิชาการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม จึงเกิดสถาบันการศึกษาขั้นสูงขึ้น 2 แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับ

พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเฉพาะพระภิกษุสามเณร ผู้มีความรู้ทางแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นพื้นฐาน นับเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้ได้รับการรับรองการศึกษาเป็นทางการจากมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2512⁸

ความเป็นมาของคำสั่งมหาเถรสมาคม

เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ.2508 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ถึงเรื่องการพิจารณาขอเสนอของกรมการศาสนา เรื่องขอให้เปลี่ยนแปลงโครงการอุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับนักศึกษาต่างประเทศ โดยแทนที่จะต้องจ่ายเงินจ้างครูมาสอนภาษาต่างประเทศในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ให้คณะสงฆ์เปิดการฝึกอบรมพระภิกษุสามเณร ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว คัดเลือกพระภิกษุสามเณรผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในพระปริยัติธรรม มีคุณสมบัติเหมาะสม มีนั้งในสมณเพศ และสมัครใจที่จะทำการเผยแผรพระพุทธศาสนา เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นพระธรรมทูตต่อไป

คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติให้กรมการศาสนาดำเนินการฝึกอบรมพระธรรมทูตซึ่งจะส่งไปต่างประเทศ เพื่อประกาศพระพุทธศาสนาในความอุปถัมภ์ของรัฐบาลและมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2508 ต่อมาเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2509 มหาเถรสมาคมได้เสนอ สมเด็จพระสังฆราชเพื่อทรงมีบัญชาแต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

คณะกรรมการอำนวยการฝึกอบรมพระธรรมทูตครั้งนี้ ได้พิจารณากำหนด หลักการ วิธีการอบรม และกำหนดหลักสูตรการอบรม มอบให้เลขาธิการมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แห่งละ 10 รูป กับมอบให้คณะกรรมการฝ่ายบรรพชิต พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุความรู้ชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าอีก 6 รูป เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตร ซึ่งกำหนดเวลาไว้ 1 ปี 6 เดือน เปิดการอบรม

⁸ พระสมทปราชญ์ ปยุตฺโต, "การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย", พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 24.

๗ คำหนักเกินของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2509⁹

คณะกรรมการได้ดำเนินการฝึกอบรมพระธรรมทูต จนสำเร็จตามโครงการ รุ่นที่ 1 จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงานการฝึกอบรม ตกลงมติว่าควรปรับปรุงงานด้านนี้ต่อไป ด้วยการขยายการศึกษาของสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต ให้สูงขึ้นถึงขั้นปริญญาโทด้วยเหตุผลดังนี้คือ

1. ให้เป็นประโยชน์แก่พระธรรมทูตที่ศึกษามากขึ้น คือได้รับประกาศนียบัตรชั้นสูงพระธรรมทูต หรือปริญญาโทจากการศึกษาสายเดียวกัน
2. ให้พระสงฆ์มีโอกาสศึกษาต่อขั้นปริญญาโทในประเทศ โดยไม่ต้องเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ อันเป็นการสิ้นเปลืองทุนทรัพย์ ทั้งยังช่วยพระสงฆ์ทุนน้อยและขาดทุนอุปถัมภ์อีกด้วย
3. ทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีระดับสูงขึ้น
4. ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของประเทศ สนองความต้องการของนักศึกษาต่างประเทศได้¹⁰

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะกรรมการจึงได้วางแผนการจัดตั้งสถาบันมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ขึ้น โดยได้ลงมติในที่ประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง เป็นผู้จัดตั้งสถาบันและยกการฝึกอบรมพระธรรมทูตเป็นงานส่วนหนึ่งของสถาบันให้รับผิดชอบของทั้งสองมหาวิทยาลัยสงฆ์ เข้าศึกษา โดยกำหนดหลักสูตรเป็น 2 สายคือ หลักสูตรปริญญาโท 2 ปีและถ้าศึกษาสำเร็จหลักสูตรปริญญาโทแล้ว เข้าฝึกอบรมพระธรรมทูตอีก 6 เดือน ก็จะได้รับประกาศนียบัตรชั้นสูงพระธรรมทูต หรือจะศึกษาทั้ง 2 สาย เลขก็ได้

คณะกรรมการจึงมอบให้คณะบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญทั้งบรรพชิตและฆราวาส 4 ท่านร่วมกันจัดทำโครงการการศึกษาขั้นปริญญาโทขึ้น รวมทั้งร่างหลักสูตรเมื่อสำเร็จเรียบร้อยแล้วจึงเกิดปัญหาเรื่อง วิทยฐานะของบุคลากรที่ศึกษาอันรวมถึงวิทยฐานะเดิมขั้นปริญญาตรีด้วย ซึ่งทางราชการและคณะสงฆ์

⁹ป.ป.อ. (นามแฝง) ความเป็นมาของคำสั่งมหาเถรสมาคม, พุทธจักร, ปีที่ 23, ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 34-36.

¹⁰ป.ป.อ. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 36.

ยังไม่ได้ให้การรับรองการศึกษาและวิทยฐานะของผู้สำเร็จการศึกษา จากมหาวิทยาลัย
แห่งโดยสมบูรณ์

คณะกรรมการไต่ประชุม มีมติเห็นควรให้จัดการร่างระเบียบว่าด้วย
ศาสนา เพื่อประโยชน์ในการตั้งสถาบันบัณฑิตวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา
ยกเว้นโครงการขึ้นคณะหนึ่ง กอปรด้วย บรรพชิต และฆราวาส เป็นจำนวน... กรรมการ
โดยโครงการขึ้นฉบับหนึ่ง อีก

"โครงการขอใหม่หาเถรสมาคม รับรองการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง พ.ศ.2511"¹¹
โดยติดต่อกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่อาจะมีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาการศึกษาแห่งชาติ และ
กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับทราบและประสานงานกันเป็นทางการ และยกย่องคำกราบทูลสมเด็จพระ
สังฆราชเพื่อทราบ และโปรดพิจารณาเสนอหาเถรสมาคม พิจารณารับรองการศึกษา มหาวิทยาลัย
สงฆ์ทั้งสอง อีก 2 ฉบับคือ

"คำสั่งมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการรับรองการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นการศึกษาระดับ
คณะสงฆ์ พ.ศ.2511" และ

"บัณฑิตวิทยาลัยพระพุทธศาสนา"¹²

มหาเถรสมาคมได้มีมติรับหลักการ หลังจากที่ได้อภิปราย แก้ไข ตัดตอน และเพิ่มเติมข้อความ
บางตอนแล้ว แต่แยกคำสั่งเดิมออกเป็น 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 "คำสั่งมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์" และ

ฉบับที่ 2 "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องสภาการศึกษาของคณะสงฆ์"

ต่อมาในวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ.2512 มหาเถรสมาคมได้ลงมติในที่ประชุม ให้แก้ไขคำสั่ง
ใหม่ดังนี้คือ

"คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ.2512" ประกาศเมื่อวันที่
16 พฤษภาคม 2512¹³

¹¹ป.ป.อ. (นามแฝง) , เรื่องเดิม, หน้า 38.

¹²ป.ป.อ. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 39.

¹³ป.ป.อ. (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า 41.

ส่วนคำสั่งฉบับที่ 2 นั้น เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคมจะดำเนินการต่อไป
ตามคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ.2512 ให้การศึกษาของ
ทั้งสองมหาวิทยาลัย ซึ่งดำเนินการอยู่แล้ว เป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ การบริหารการศึกษาให้เป็นไป
ตามนี้

สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย

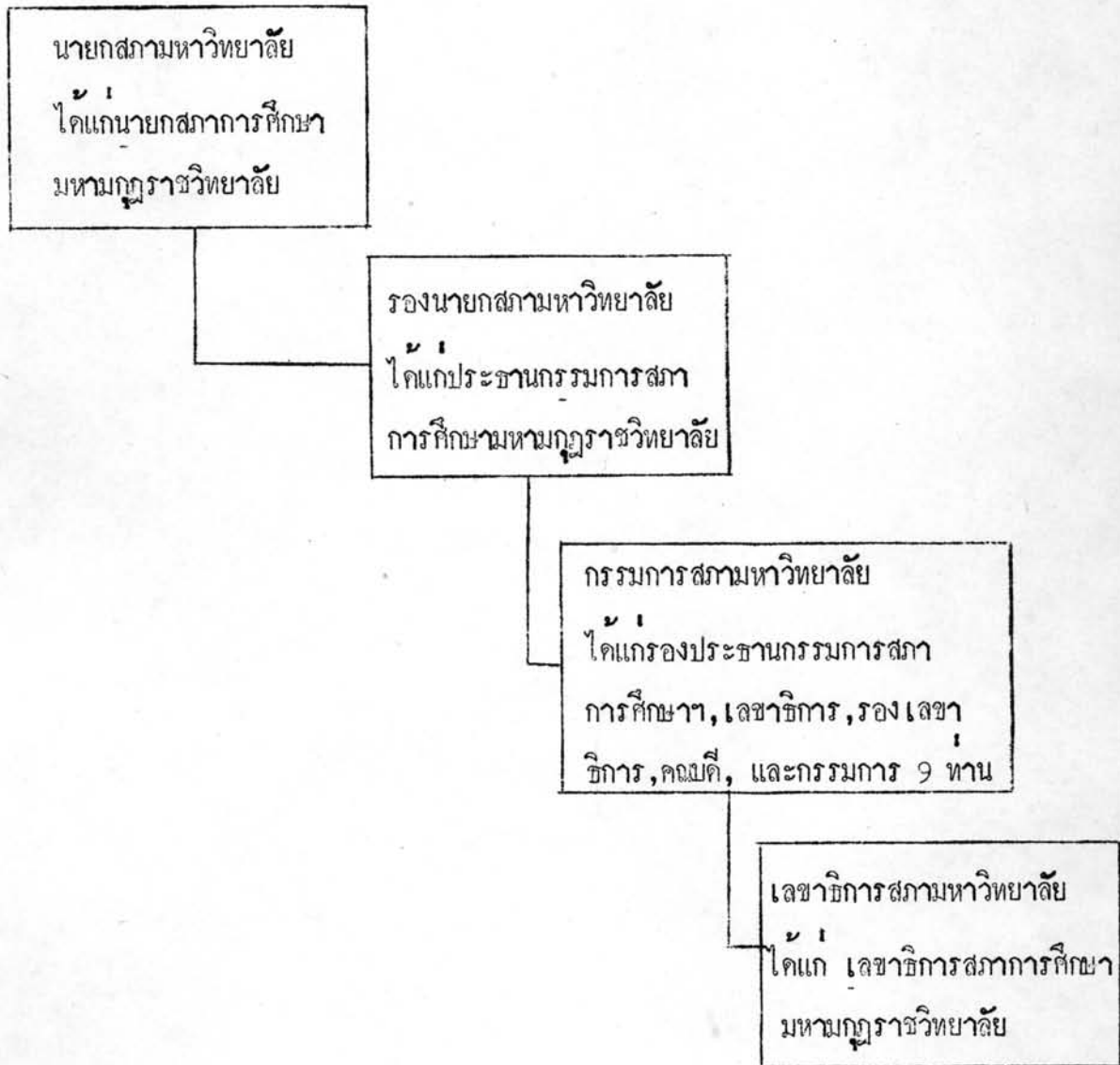
สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. นายกสภามหาวิทยาลัย ในนายกสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย
2. รองนายกสภามหาวิทยาลัย ได้แก่ ประธานกรรมการสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย
3. กรรมการสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย รองประธานกรรมการสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย เลขานุการ รองเลขานุการ คณบดี เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 9 ท่าน ซึ่งแต่งตั้งโดยสมเด็จพระสังฆราช ตามคำกราบทูลของนายกสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย ดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี
4. เลขานุการสภามหาวิทยาลัย ได้แก่ เลขานุการสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากจะพ้นตำแหน่งตามวาระแล้ว อาจพ้นจากตำแหน่งเมื่อ
 1. มรณภาพหรือตาย
 2. พ้นจากความเป็นภิกษุ
 3. ลาออก
 4. มีพระบัญชาให้ออก
 เมื่อพ้นตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชจะทรงแต่งตั้งใหม่¹⁴

¹⁴ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ.2512" พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 45.

แผนผังที่ 5

สภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย



แหล่งที่มา :- "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512" พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 45.

สภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประกอบด้วย

1. นายกสภามหาวิทยาลัย โด่แก่ สภานายกมหาวิทยาลัย

2. รองนายกสภามหาวิทยาลัย โด่แก่ อธิการบดี

3. กรรมการสภามหาวิทยาลัย โด่แก่ รองอธิการบดี เลขานุการ รองเลขานุการ คณบดี เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ อีกไม่เกิน 9 ท่าน ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งตามคำกราบทูลของสภานายกมหาวิทยาลัย ดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี แผนพวาระแล้วอาจได้รับการแต่งตั้งอีกก็ได้ และนอกจากพนตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอาจพนจากตำแหน่งก่อนวาระ โดยนัยเดียวกันกับสภามหาวิทยาลัยของสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4. เลขานุการสภามหาวิทยาลัย โด่แก่ เลขานุการมหาวิทยาลัย

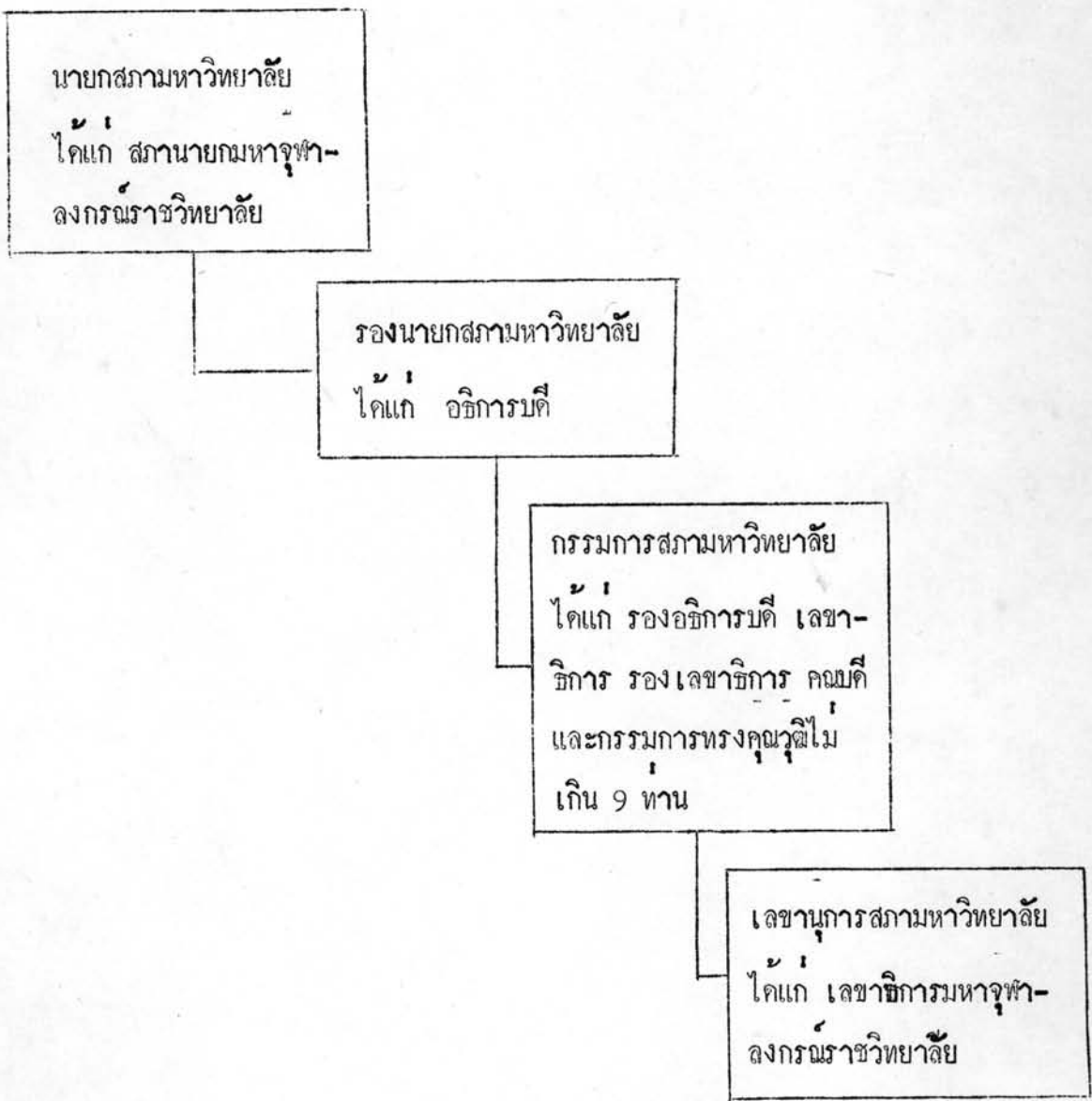
สำหรับ นายกสภาการศึกษา มหาวิทยาลัย และสภานายกมหาวิทยาลัย นั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง โดยคำกราบทูลของสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ ตำแหน่งอื่น ๆ เช่น อธิการบดี รองอธิการบดี เลขานุการ รองเลขานุการ หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่น สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งโดยคำกราบทูลของสภามหาวิทยาลัย

อธิการบดี หรือตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามมหาวิทยาลัยกำหนด เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยของตน¹⁵

¹⁵"คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512", พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 45-47.

แผนผังที่ 6

สภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลั



แหล่งที่มา :- "คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512" พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 45.

อำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย

อำนาจและหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยภายในมหาวิทยาลัยของตมนี้ดังนี้

1. กำหนดหลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัย
2. พิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิก คณะ วิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชา และหรือส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นในมหาวิทยาลัย
3. พิจารณาการแต่งตั้งและถอดถอนอธิการบดี รองอธิการบดี เลขาธิการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าตำแหน่งดังกล่าวในมหาวิทยาลัย
4. พิจารณากำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายประจำปีของมหาวิทยาลัย
5. จัดวางระเบียบเกี่ยวกับ การเงิน และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย
6. วางระเบียบและข้อบังคับอื่น ๆ ตลอดจนระเบียบการวัดผลและดำเนินการวัดผลทุกอย่างเพื่อให้สมแก่ศักดิ์และสิทธิแห่งปริญญาทุกประการ
7. อนุมัติให้ปริญญา ประกาศนียบัตรชั้นสูง อนุปริญญา และประกาศนียบัตร
8. ดำเนินการประสาทปริญญา และหรือมอบประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จหลักสูตรการศึกษาแขนงต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย
9. ปฏิบัติการอื่น ๆ ภายในขอบเขตของมหาวิทยาลัย ในเมื่อไม่ขัดต่อนโยบายของคณะสงฆ์
10. ส่งเสริมการศึกษา และคนคว่ำวิจัยในมหาวิทยาลัยให้เจริญยิ่งขึ้น¹⁶

วิทยาลัยการเผยแผรพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์

มูลนิธิอธิการวมมหาชาติวิทยาลัย

มูลนิธิอธิการวมมหาชาติวิทยาลัย ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 เลขหมายทะเบียน 467 สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตำบลพระราชวัง กรุงเทพมหานคร

¹⁶ คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. 2512" พุทธจักร, ปีที่ 23 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน, 2512), หน้า 46-47.

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิธรรมมหาชาติวิทยาลัย

1. ชำระและแปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา อรรถกถา ฎีกา อัญญา โยชนา และสัตทวิเสส จากอักษรขอมเป็นภาษาไทย เป็นภาษาโรมัน เพื่อประโยชน์แก่การค้นคว้าหาความเข้าใจในคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
2. เผยแพร่พระธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งในและต่างประเทศ
3. ออกหนังสือวารสาร เกี่ยวแก่พุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมศีลธรรมอันดีงามของประชาชน
4. บำรุงการศึกษาหลักธรรม ตามแนวพระไตรปิฎก แกกัญญาสามเณร อุบาสก อุบาสิกา
5. จัดให้แสดงธรรม ปาฐกถา เบ็ดอภิปราย เรื่องเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
6. จัดตั้งหอหรือห้องสมุดพระศาสนา
7. จัดบำรุงหรือส่งเสริมการปฏิบัติ สมณะ และวิปัสณา ตามหลักพระไตรปิฎก และอรรถกถาฎีกา ทั้งนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง¹⁷

วิทยาลัยจิตตภาวันการ เผยแพร่พระพุทธศาสนา

วิทยาลัยจิตตภาวันการ เผยแพร่พระพุทธศาสนา ตั้งขึ้นตามตราสารมูลนิธิธรรมมหาชาติวิทยาลัย โดยอาศัยรากฐานทางพระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ พระปริยัติธรรม พระปฏิบัติธรรม และ พระปฏิเวธธรรม ซึ่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปฏิบัติเมื่อโคตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ได้ทรงนั่งเฉย ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่เวไนยสัตว์ทั่วไป โดยเสด็จจากรักแสดงธรรม วิทยาลัยนี้วัตถุประสงค์จะดำเนินการร่ายยุคลบาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยยึดหลักการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญอย่างเคร่งครัด ส่วนวิธีการนั้น ใ้รับปรุงให้เหมาะสมกับกาลเวลาและความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะมีปัจจุบันสังคมเจริญก้าวหน้ามาก พระสงฆ์ผู้จะเผยแพร่พระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี ทันต่อความเจริญของโลก มีความเข้าใจจิตทั้งทางพระพุทธศาสนา และสังคมทุก ๆ ด้าน

¹⁷มูลนิธิธรรมมหาชาติวิทยาลัยกับวิทยาลัยจิตตภาวันการ เผยแพร่พระพุทธศาสนา, ประมวลภาพผลงาน พ.ศ.2510-2512, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2512), หน้า 30.

อีกประการหนึ่ง วิทยาลัยมีความมุ่งหมายที่จะให้ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งพระพุทธศาสนา แต่ยังคงขาดการเผยแพร่ มุลินธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย จึงจัดตั้งสถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรม คือ วิทยาลัยจิตตภาวันการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยวางหลักการศึกษาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อการดำรงมั่นคงของพระพุทธศาสนา วิทยาลัยนี้จึงเกิดขึ้นด้วยกำลังศรัทธาของสาธุชนทั่วไป ในการดำเนินการก่อสร้าง การจัดหาที่ดิน การลงทุนอนื่น ๆ ร่วมกับมุลินธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย¹⁸

สรุป

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ปึกหลักปรัชญาองค์ประกอบสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ พระปริยัติธรรม พระปฏิบัติธรรม และพระปฏิเวธธรรม จึงวางความมุ่งหมายว่า เพื่อความยั่งยืนมั่นคงของพระพุทธศาสนา ต้องส่งเสริมองค์ประกอบทั้งสามตามลำดับ ดังนั้น การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา จึงจัดเกี่ยวกับองค์ประกอบแรกก่อน คือ พระปริยัติธรรม ซึ่งจะนำไปสู่องค์ประกอบขั้นต่อไป ดังนั้น ในการบริหารการศึกษาจึงจัดการศึกษา 3 ฝ่าย ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งมหาเถรสมาคม รับผิดชอบร่วมกับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสงฆ์จัดการศึกษาถึงขั้นปริญญาตรี ซึ่งคณะสงฆ์รับผิดชอบและดำเนินการอยู่ ฝ่ายสุดท้ายคือ สถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง 3 ฝ่าย ดำเนินไปด้วยดี และนับวันจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามลำดับ

¹⁸ วิทยาลัยจิตตภาวันการเผยแพร่พระพุทธศาสนา, เอกสารฉบับอักษราเนา.